

AR BORN GAMBETTA

HAG HE REPUBLIK

~~SECRET~~

WAR DON : *Cadet Roussel,*

Gambetta a zo anavezet. Ganet euz a ouenn divroad, he dad a zo deut euz a Gènes, enn Itali, da varc'hadour ispis e Cahors. An tad Gambetta en deus bet poan awalc'h o lakaat da blega he vap pa n'oa c'hoas-ken nemet eur c'hos tam mèc'hiiek. Er skol, ar paotr en em vorgnaz he unan evit ober poan d'he dad hag ive evit miret na vige soudard e Franç.

Enn kear Cahors en stal papa,
 An tam mèc'hiiek Gambetta
 Voe red he gas abred d'ar skol
 'Vit deski blouka he c'houakol,
 Ia da e gwirionez }Bis
 Skol-fich d'he vorgna voue honnez }

Dre galz a zispign, an tad Gambetta hag un tountoun bel-lek en doa a c'hellaz ho daou, hen derc'helwar e studi. Great he studi gant ar paotr, ha skouernek evel-kent e za da Bariz evit beza alvokad. Ne deas ket diwar-nij nag heb arc'hant da alvokad ; klèvit penaoz e laboure :

Digant papa, tonton belek
Arc'hant a lip ar mèc'hiek,
Mont a rai ember da alvokad
Gant korn butun, merc'het, boutaillard,
Ia da ! e gwirionez,)Bis
Tonton belek dall voa hen-nez)

Brema alvokad, ar born ne gav seurt da ober, ma rank
beva meür a vloas divar goust ar merc'hed vrao ho doa
sunet an tad hag an tonton bèle. War dro ar mare-ze, e
tump karr Napoléon el lagen hag ar paotr-ma, skanv d'ar
c'houl-se, d'en em starna dioch-tu gant reall oc'h al limouno.
Ne dalie netra d'ezan klask bourra he ialc'h eno, épad ma edo
ar Brussianed enn dro da Baris.

Gambetta born e kear Bariz,
Toull e vraguès, laosk he c'houris,
A zao oc'h lost hirr eur zoroc'hel
Ha dreist penn Bismarck a nij a bell.
Ia da ! e gwirionez)Bis
Da zoroc'hel ez aï hennez.

Ar born en em gavet e Tours, en em laka, hep guir na
gwiseigez, ministr ar brezel ha da goummandi dioc'h-tu d'ar
jeneralied dont ama, mont-a-hont, d'ho c'has kuit ha d'ho
zeuri, o lavaret e trahissent ar vro. Ar Vretonnet zo lakeat
darn anezho e laguen Conlia da vervel, roet da zarn all bou-
teier soliou paper ha fuzuillou kouls a pistolennou skao-grac'h
da vont da c'hoari oc'h ar Brussianed.

Raktal e kas tud Breiz-Izel
Gant soliou paper d'ar brezel,
Gant fusuillou . . . pistolennou skao
Da bilat da Bismarck he gill nao,
Ia ! da e gwirionez,)Bis
Bismarck a c'hoarze da hennez.

Dre ma c'houneze ar Brusianed, ar born a vlèje hag a skrife
a bell tro-war dro e kollent pep tro gan-e-omp, hag epad ma
rea he baotr mad, dioc'h he glèvet, e kreñe enn he vern hag e

tèche euz e Dour da Vourdel, ha nebeut goude euz a Vourdel, brema reud he ialc'h da Zant Sébastien, er Spaign. Mad! ar bragezennek flérius-se a gave c'hoaz tud d'he veuli d'ar poent-se.

War-zu ar Spaign, reud he vragou,
E red ar born gant-he vadou ;
Kaoc'h tomm en deus na ve toullgofet,
He ialc'h gant matoutier digoret,
Ia da ! e gwirionez, } bis
Arc'hant bro Franç ioa gant hen-nez

ENN amzer-ze ne c'houiet ket ped mil den a ioa lazet enn hor bro ; gouzout a reat a-vad e voa diank ouspean daouc'hant million arc'hant. Prest goude e tigoraz ar Gampr, ha ma vije bet enn-hi hanter dud e vije bet kavet brao an arc'hant-ze, pe ler unan bennag en divije damentet evit kement a dud lazet er brezel, evit kemend all a villionou diank.

Digas d'eomp, muntrer, hon tudou,
Ha rann gant-omp da laeronsiou ;
Ha poan aspe, lavar kos lampoun,
O tiskregi euz daou c'hant million ?
Ia, ia e gwirionez, } bis
Den onest e vez m'her grafez.

Goude kemend all a zroug great d'hor bro, klévit, Bretouned, petra lavar c'hoaz ar born pikez, o c'hober goap euz an holl :

Tud diot, pait, me al lézen,
Va lagad born ho sklerijen ;
N'em boa diner hag ho pro, plac'h vrao,
A ziredaz vel bioc'h da c'choro.

Ia da ! e gwirionez, } bis.
Bioc'h da c'choro éo Franç bemdez. }

Ia, piou ne c'hoar e ra ar born he lèzen brema, he lagad, an hini gwer marteze, a zo bet sklerijen ar Gampr dall, Ia, ia, soroc'hel ar born, a gase gant an distera trouz, députeet, ministred hag all da blega ho livennou bleizi, da stoui d'an daoulin evit ma vije easoc'h da graban ar born

gwistigna he chatal, ho goakolia hag ho bassa. Gwelit dioc'h an dra-ze, a zo guir bater, ha tud oa ar re-ze, ar republika-ned-ze hoc'h euz, darn ac'hanoc'h, roet ho mouez dézho. Gant ar re-ze, ar born hag he vandenn e tleit gweletbrema ez eo eat arc'hant ar vro, o c'hober lezennou da greski an taillou war ho kein ha war gein an holl. Ia, ia diskouzetho deuze c'houient bemdez goro bioc'h bro Franc̄.

Diazezet enn he gador,
Laouenik he lagad digor,
Ar born gredfe direz e Bro-C'hall.
Kuruner ar roue pe unan all.
Ia da ! e gwirionez,
Gant tersien roue dalc'het hen-nez.

Ma na vez ket Roue, evit sur a vad e vez President ar republik, hag an hini a zo brema a vezо kaset da *biticherra* hep dale gant-han; d'ar plas-se ema o viza pell-zo. Pa choarvez d'ar seurt-se beza poulzet beteg ar renk huela, petra eo ar re a zo oc'h her poulz evel-se! Ne lavarin ket petra int, re ziez e ve ar ger-ze da gaout, piou int a vad a lavarin. Ar re ze a vezо ar republikanet a vezо hanvet gant kalz ac'hanoc'h marteze da vont d'ar Gampr nevez; ar re-ze a vezо ive, c'houi bretonet, ho pezo roet ho mouesiou dezhо.

Ama, list achonoun da lavaret eur ger d'eoc'h hep ken, Bretouned tud va bro. Dirak hor bro, Breiz ha Franc̄, o tiskenn er bez, oun sebezet ha mantret pa welan kristenien, tud a feiz a gav d'ezho, o trei gant tud n'ho deus ken preder war ho speret nemet gallout ober brezell da Zoue ha d'he Iliz ha diskar dindan ho zreid, mar gellont, beleien ha re all a zo o tifen pep mad.

Mar fell dehoc'h voti mad, dalc'hit ho skiant bag ho penn ha na dit ket d'an ostaleri en deis-se. Mar grit hervez hon aliz, neuze e lakeot ho labour enn tu me, ma ho kreden hag ho feiz katolik. Ma na rit ket evel-se, n'oз'h tam guelloc'h eget evit ar born :

Evit gellout bleina ar Gampr
Me zalc'h va zeod na ve re lampr :
Va lagad gwer a droan a-zeou,
A gleiz egile ra arwesiou.

Velse, e gwirionez.) Bis.
E ran goab euz an daou gostez.) Bis.

Gwir a lavar ar born enn dro-ma. Goab en deuz great euz ar Gampr ha muioc'k c'hoaz euz ar vro a bez, siouaz ! Biskoaz distruch evel a zo enn amzer-ma !

Ar venec'h kaset pep leac'h euz ho c'houenc'hou, dorojou ho ziez torret ha bruzunet a daoliou bouc'hal, ho ilizou siellet hag an Aotrou Doue kaset kuit er meas ; ar sœurezed hag ar frered area skol, taolet euz ho zies-kol, ho levriou paket ha dèvet, ar grusifou distaget dioc'h ar mogeriou, strinkel war ar pavé ha bresset dindan an treit ; ar veleien kaset kuit euz an ospitaliou braz hag eus en arme, ar varnerien hag an al-vokaded onest torret euz ho c'hargou. Ar gloar pe an ebed iaouank hag ar veleïen galvet hep dale da veza soudardet ; ar gwerejou katolik er c'heriou roet d'ar franmansonned ha d'ar re a fell d'ezhō beza ánterret evel chass ; da zul ar Zakkramant e kalz a geariou, bian ha braz, ar processionou mi-ret out-ho da vond er meaz euz an ilizou. Ar vugale, d'an oad a c'houec'h vloaz tennet digant ho zadou hag ho manmou evit mont da skoliou a zo difennet enn-ho parlant euz a Zoue, euz ar Werc'hez euz ar zent, a zo difennet enn ho deski d'ar vugale na *pater*, nag *ave*, na katekiz, evit ar skoliou-ze e vezò kresket an taillou war an holl. Ar paour ne bae netra araok evit skol he vugale, a baeo taillou brema kouls hag ar re n'ho deus krouadur ebed. Setu eno ar skol evit netra, nemet e vezò *amand*, pe arc'hant da baea ha prizoun ouspen, evit tañ ha mam ar vugale a vanko d'ar skol.

Setu eno, Bretouned, al lezennou kempenn a zo great gant ar republikaned-ze hoc'h euz hanvet darn anez-ho. Ne maint ket c'hoas eno tout, al lezennou gread gant ar baotred vrao-ze, klevit : Enn arme, ar generalized hag an ofiserrien wella a zo torred ha roed ho flasou da republikand-ezen ne c'houzon ket micher ar zoudard. N'eus forz, republikaned int, ha ke-

ment hag ar ranker eo. — Goude-ze avad, pa deuio ar brezel enn hor bro, ha n'ema ket pell, ema dija e *Tunis*, enn *Algeri*, er *Senegal* hag er *Chochinchine*, neuze gant tud evel ar re-ze evezimp flastret, ha dispennet evel n'omp bet biskoaz. Eur gazeten saoz, ar vrasha-zo, e deuz lavaret 10 dervez-zo, e vezoo mobiliset an arme goude an hanv, da ober brezel enn Afrik. Evid an dra-ze eo deut ar voterez ken abred. Eur gazeten all a lavar e vezoo kaset di tud ar c'hosteziou-ma, tud Breiz, Vendée etc. Soudarded ar bloaz 1876 ne vezint ket konjediet, d'hozro, er bloaz'ma. Perak ? Divinit ; ma nezivinid ket, votit atao evit republikaned. Hag ar born Gambetta ho kabestro hep dale, ha pa ve diez : lavaret a ra dija gant lorc'h :

Evit plijout da Vismarck-Laou
Me zeveno he holl uvreou,
Ha mouga rin e kreiz Bro-C'hall
He Doue, hag he feiz, menec'h hag all.
D'in, pebes levenez,
Beza map Bismarck, me lorgnez ! }bis.

Bretouned ha Galaoued, arc'hant n'euz ezomm ken. Arc'hant hag arc'hant atao. Arc'hant d'ar republikaned ne reont nemet drouk evit kalz a arc'hant; arc'hant d'ar born Gambetta, n'euz fors penaoz. Bet paour gle, ha mez he welet, brema ne gount na dre gant, na dre vil, nemet dre villionou. Brema korf hudur ar born a vez gwalc'het ha mèzet enn eur baignouer arc'hant; brema al loufrèz ne zreb grinson nemet deut a ve euz a zaouarn he geginer *Trompet*, en aoun na ve ampoezonnet, ar c'heaz! Ar c'heginer-ze deuz pevarzek-mil lur er bloaz, muioc'h eget ar jeneraled.

Daoust d'an traou-ze toud, ar born c'houlenn atao, hag hep paouez, kalz arc'hant, boed mad, merc'hed vrao ha netra da ober, nemet droug d'an dud vad, droug d'an Iliz ha d'ar feiz kristen, nemet diskar, mar gellfe, an Aoutrou Doue d'an douar evit her c'hrusifia e beo adarre.

Elektourien *Belvil*, ar re ho doa hanvet ar born, a goumans gwelet en doa promettet d'ezho piz eleac'h fao, ha pa dal n'en deuz roet nag an eil nag egile; dreze ho deus sonj da voti enn he enep. Mes evit ho c'honevertisa ema adarre

o kounta d'ezho mil c'haou, etouez pere, en dervezioù diveza me, e lavar an tri c'haou anat-ma d'an oll — Clevit — War a lavar :

1° *Biskoazen amzer ar Roueed n'euz het kement a URZ hag a LIBERTE ;*

2° *Biskoas dindan ar Roueed ar PEOCH n'eo het ken assuret ha brema ;*

3° *Biskoas dindan ar Roneed, ar vro n'eo bet ker PIN-VIDIK, na ne deuz BEVET KEN EAZ.*

(*Univers du vendredi 12 août 1884*).

Den er vro ne gredo an tri c'haou-ze, nemet *dall, bouzar* pe *zot-maign* e ve. *Urz* ha *liberte* a zo brema d'al laeron, d'ar vuntrerien, d'ar galeounerien da ober drouk evel a garint d'ar veleien, d'ar frèred, d'ar seurezed, d'ar venec'h, d'an holl dud vad; Ar *peoc'h* a zo ken assuret brema, ma zeuz brezel e pevar leac'h, er c'holoniou a zo d'ar Franc; ar *peoc'h* e Franc a zo ken assuret ma tro kein deomp kement pobl a zo en Europ, mac'h en em unanont holl er moument ma enn hon enep.

Ar Franc brema a zo ker *pinvidik* hag a *vev ken eaz*, ma kresk hon dle bep bloaz, euz a ouspenn pemp kant millionn, abaoe dreist holl m'ena ar republikaned pur gant ho zad Gambetta e penn ar Republik; ker pinvidik eo gouarnamant ar Republik m'a zeuz bet prestet eur *milliard*, gant-hi, n'euz gwall-bell c'hoaz. Eur *milliard* a zo dek kant millionn, da lavaret eo, va zud, kant millionn war bep hini euz a zek biz ho taou zourn. Gwelit, dioc'h andra-ze, pe ger pinvidik eo bro Franc, a zo kresket he dle euz a ouspenn an hanter, abaoe m'ema ar Republik.

Ha beva rear eaz brema ? C'ho:i, ken etrezoc'h labourerien douar hag artizanet, a c'hoar gwelloc'h eget den ez eo eur gaoù an tri c'her-ze, *beva eaz brema*, ha kouls-koude c'houi n'ho peus ket o *veva brema* ar vizer ho deuz *an artizanet* hag an *ouvrierien* er c'haeriou bras, *beva eaz*? epad n'eus tam komers, epad ma favoriser an estranjourien, ma lazer al labourerien douar gant an taillou e kreski, bep

bloaz ; ha dioc'h eun tu all, epad ma virer outho da werza ho greun ha kement ho deuz da werza, nemet rei a rafent anez-ho war goll. Goulennet euz bet sikour evit-ho digant ar c'houarnamant, mez ar Republik ne gasa den e par da gouer, beva galeounerien a zo kalz gwelloc'h gant ar Republik-se.

Da Ripibik, abostol braz,
A zo liou ar grouk war he fas ;
Hast affo'ta araog ma vougo,
Degas eun all welloc'h d'hor bro :
Hou-ma e gwirionez, } Bis.
A zo he friko rei kernez }

N'eus den a skiant hag a c'hlelfe nac'h, enn amzer ma, ne deo ket ar Franç, pe vro C'hall, evel eur vioc'h hag a ve goroet bemdez, goroet beteg ar goad gant ar born divroad hag ive gant he republikaned, an eil rumm warlerc'h eguale.

Ne zistagont diout'hi, ar paour keaz bioc'h, nemet dre fors ha pa vez bouroun ho c'horfou hag ho ialc'h. Ar born, avad, krog atao er vronn wella, ne zistag morse, ne zistag tamm nemet a weac'h da denna he alan. Oh ! ma ve tud Belvil a grogfe eur weac'h evid mad e divesker ar born ze d'hen teuleur a gostez, evit neuze e teufe d'ezho kant ha kant bennoz eur a bevar c'horn ar vro.

Breman, Bretonnet, grit evel a gerroc'h, ha men em gavit eaz evel a lavar ar born gaouiad, votit evel araok, evel atao evit republikaned hag a benn ma vez o vis ho pezo keuz divezad, keuz ar re zaonet.

Mar doc'h kristenien, hag ez oc'h, grit ho tever heb aoun evel tud kristen, ha list ar republikaned da rampa ho genou.

N'eus fors penos : *Dioc'h a reot e kavot.*